

Prieskumy o alkohole, tabaku a ostatných drogách (ATOD) u žiakov a študentov na Slovensku v rokoch 2006 a 2007

➔ Poznámky k stavu drogovej epidemiológie

➔ História prieskumov TAD1,2,3 a ESPAD.

➔ Aké sú dnešné verzie TAD a ESPAD?

➔ K čomu prispeli výsledky prieskumov?

Hlavné témy prezentácie:

➔ Prehľad hlavných výsledkov u žiakov ZŠ

➔ Prehľad hlavných výsledkov u študentov SŠ

➔ Čo s tzv. objektivitou a subjektivitou údajov?

➔ Aké sú závery a prípadné odporúčania?

doc. PhDr. Alojz Nociar, CSc.

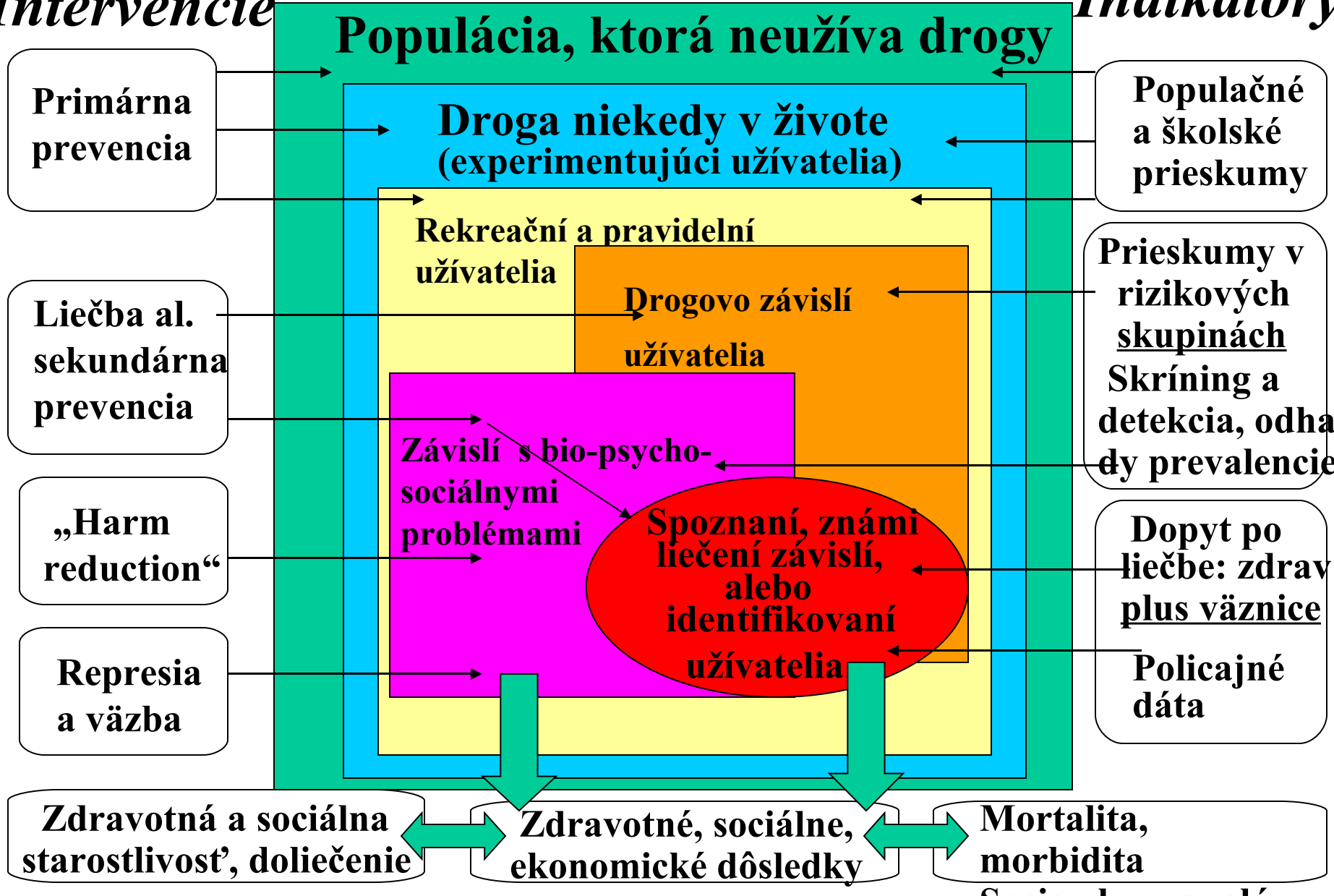

**VÝSKUMNÝ ÚSTAV
DETSKEJ PSYCHOLÓGIE
A PATOPSYCHOLÓGIE**

Kompletný opis situácie v oblasti drog je nemožný:

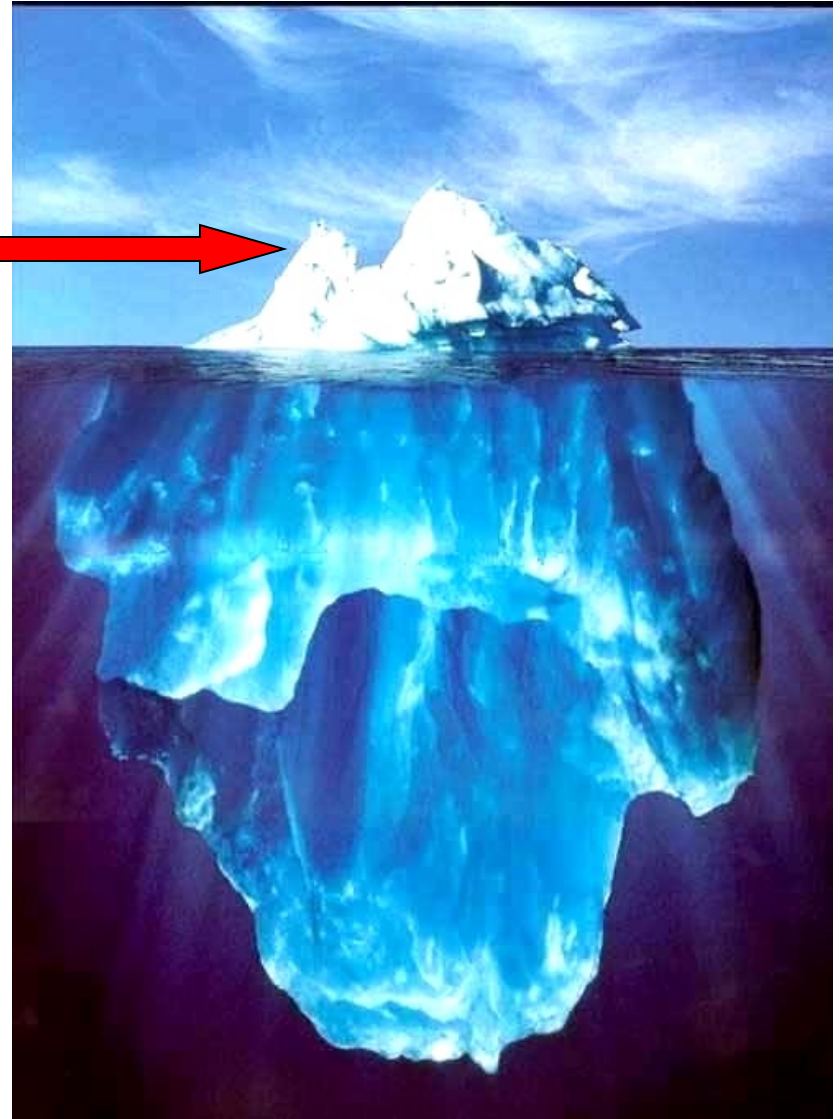
Intervencie

Indikátory

Povedané inak (nepresnejšie, no názorne):

- Epidemiológia drog má v SR asi 15 rokov (od 92)
- Máme teórie, metódy opisu **viditeľnej** časti problému
- Sme na ne hrdí - európsky, svetovo a skepsa je z módy
- Kantovská „Vec o sebe“ je však aj tu v platnosti...
- Heisenbergovské princípy ovplyvňovania nástroja a pozorovateľa platia tiež...
- Takže situáciu na drogovej scéne zo zásadných príčin nemôžeme úplne poznať:

Indikátory užívania drog sa odvodzujú od tzv. Definitívneho protokolu skupiny Epidemiologických expertov Pompidou Group Rady Európy a v plnej miere ich prevzalo EMCDDA

- *Prvé a opakované liečby podľa veku, pohlavia, drogy, typu liečby, regiónu, atď. – tento i ďalšie indikátory boli precízne definované v Def. protokole*
- *Chorobnosť vo vzťahu k drogám*
- *Hospitalizácie pre ochorenia súvisiace s drogami*
- *Hepatitídy typu B a C u drogovu závislých*
- *Intoxikácie a predávkovania bez smrteľných následkov*
- *AIDS a HIV u drogovu závislých*
- *Úmrtia súvisiace s drogami*
- *Počty prípadov a osôb vo vyšetrovacej väzbe kvôli drogám*
- *Súdne a väzenské dáta*
- *Kriminalita súvisiaca s drogami*
- *Odsúdenie a uväznenie kvôli drogám*
- *Počty zachytení a množstvo zachytených drog*
- *Cena a čistota nezákonných drog na úrovni užívateľa*
- *Údaje z populačných prieskumov*
- *Údaje zo školských prieskumov (DNEŠNÁ PREZENTÁCIA...)*
- *Etnografické údaje a iné indikátory, odhady prevalencie*

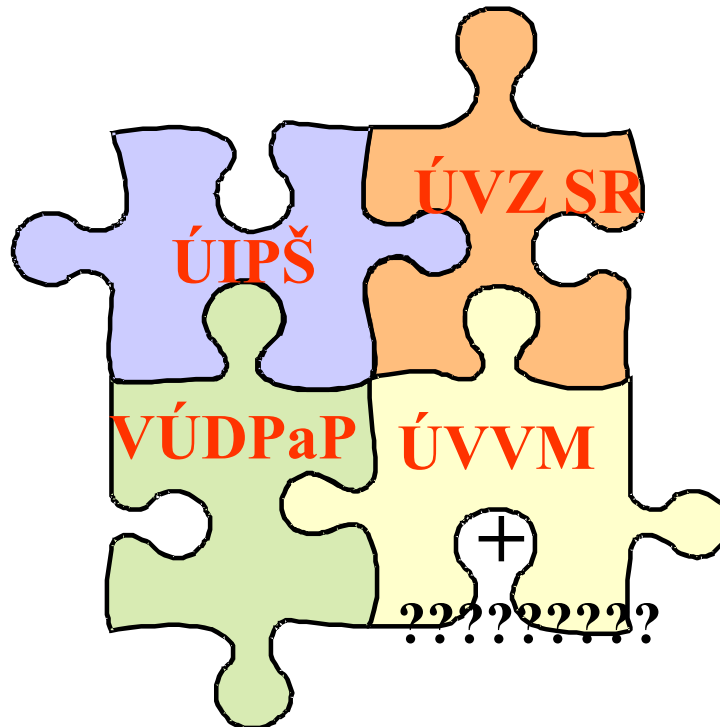
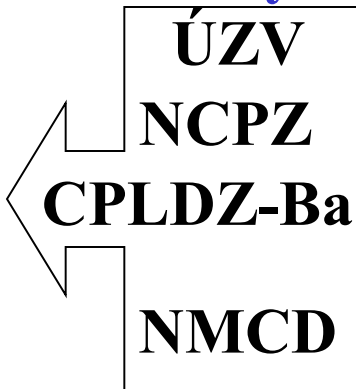
História prieskumov TAD1,2,3 a ESPAD

Od roku 1993 neustále prebiehali zmeny v koordinácii,
zmeny v existujúcich INFO systémoch o ATOD

Od začiatkov TAD a ESPAD je to teda stále sa meniaci „skladačka“!

**Hlavnou zásadou preto bolo:
udržať metódy ako-tak porovnateľné**

Good-bye...

Z histórie prieskumov a ich financovania

TAD aj ESPAD sa začali na polo-amatérskych báze

TAD v roku 1992-1993: CPLDZ, NCPZ, NUHE UHE (KHES a OHESky),

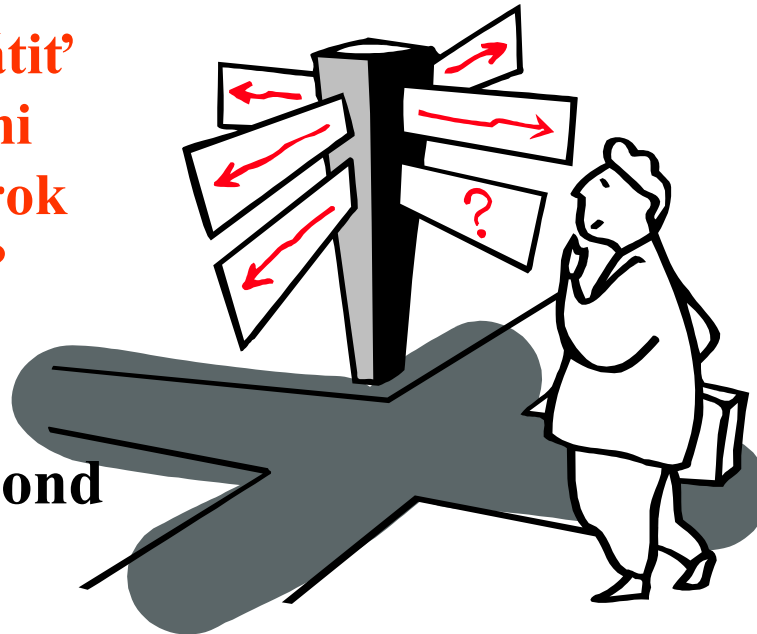
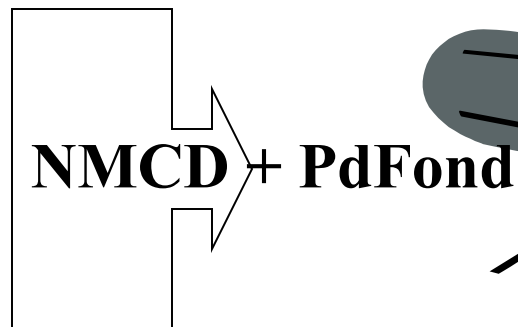
ESPAD v roku 1994-1995 (ÚZV, NCPZ, ŠZÚ SR)

Voľne definovaný tím sa postupom času obmieňal, ostalo však „zdravé jadro“ z bývalého NCPZ a NUHE

Viaczdrojové financovanie: od r. 1998-9 z rezervy vlády a PdFondu

V r. 2002-2003 z kofinancovania (št. rozpočet) Phare a z PdFondu

**Kam sa obrátiť
so žiadosťami
o zdroje na rok
2006 a 2007?**

**Aby sme sa k tej
polo-amatérskych
báze nemuseli
znova vrátiť
Zajtra-pozajtra...**

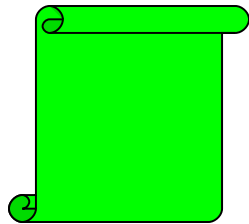
➔ Ako vyzerajú dnešné verzie dotazníkov?

TAD1,2,3 aj ESPAD sú dnes **ZNAČNE** sofistikovanejšie, ako boli ich prvé verzie: v TAD nové položky aj škály; v ESPAD 2 plné moduly, avšak :

V TADoch je cca polovica rovnakých otázok od 1 verzií v rokoch 1992-1993;

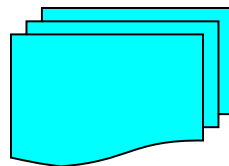
V ESPAD sú cca tri štvrtiny rovnakých položiek od doby prvej verzie v 1994-5

Má to byť „Písmo sväté“?

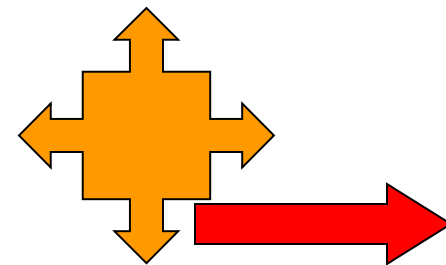
Porovnateľné,
no neobjavné

Každý raz inakšie?

„Objavné“, lenže
neporovnateľné

System AJ – AJ?

Zachovať z minulého;
začleniť niečo nového

Oba dotazníky majú okrem základných otázok aj dodatkové moduly, ktoré sledujú viac ako len celoživotnú, 12-mesačnú a 30-dňovú prevalenciu legálnych a nelegálnych drog, ale sa už zameriavajú na odhad závislosti od tabaku, alkoholu a drog (Fagerstrom, CAGE, ADS, CAST), čoho sa ešte dotkneme.

Rozdelenie na legálne a nelegálne drogy, a v tom rámci na programy typu „Európa proti tabaku“, „EAAP“, „Európska stratégia a akčný plán boja proti drogám“ platia „zhora“; v praxi sa ťažko dajú oddeliť!

Posledné dokumenty Pompidou Group, UNODC aj EÚ hovoria napr. o polykonzumácii, súbežnom užívaní, polytoxikománii a odporúčajú buď zaradenie, alebo prinajmenej zohľadňovanie alkoholu.

Záver z uvedených dokumentov sa iba málokedy realizujú v projektoch alebo programoch. Napríklad vieme len veľmi málo o spôsoboch pitia a nadmerného pitia až závislosti u mladých a v dospeljej populácii, ako to súvisí s užívaním drog a koľko vlastne v populácii ľudí, u ktorých sa dá hovoriť o rizikovom alebo už škodlivom pití a prípadne o závislosti.

K čomu prispeli výsledky prieskumov?

Príspevok na národnej úrovni: Štátny IS

Na medzinárodnej úrovni: Kľúčový indikátor

Príspevok na úrovni špecifických projektov: CAI

Prvé verzie 6 PC preventívnych programov
v r. 1997 mali dáta o SR aj z TAD a ESPAD

Aktualizácia CAI
v roku 2005 : xxx

Vývoj programu :
Substance Abuse Education, Inc. © 1994

**MARIHUANA:
NESIAHAJ PO
"TRÁVE"**

Napísala :
Barbara Thomas, PhD
Slovenský preklad a prepis :
A.Nociar, M.Nociar, Nadácia DaV

Poznatky, postoje a zručnosti
potrebné pre zdravé rozhodnutia

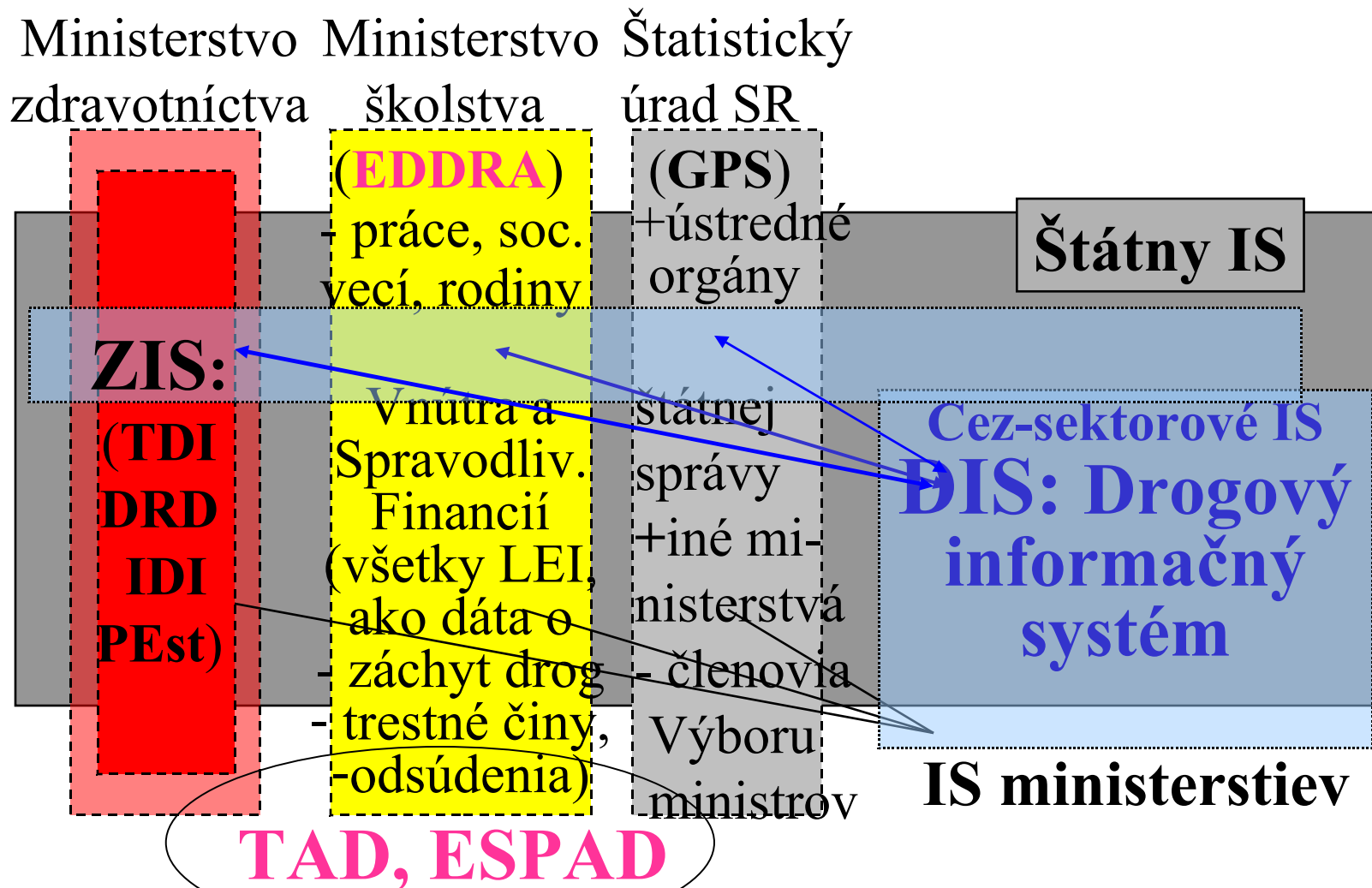
Stlač ENTER

The screenshot shows a blue background with white and yellow text. On the left is a white pill bottle with 'Rx' on it. On the right is a black silhouette of a marijuana leaf. At the bottom right is a martini glass with a green olive. At the bottom center is a button that says 'Stlač ENTER'. The text is in a mix of English and Slovak.

Preventívne programy
(Dr. Thomasová)

The screenshot shows a website with a blue header. Below the header is a red octagonal sign with the word 'MYSLI' in white. To the right of the sign is a photograph of a young girl. Below the sign and photo are several lines of text, which are mostly illegible due to low resolution. The website appears to be related to prevention programs.

Inštitucionálny a organizačný rámec Štátneho informačného systému (ŠIS)

Počty škôl, tried a študentov v TAD1, 2 v r. 2006

Typy škôl	Počty	Počty	Počty študentov		
	škôl	tried	Chlapci	Dievčatá	Spolu
Základné školy (5.-9.triedy)	42	265	3603	3263	6866
Prvé až štvrté ročníky stredných škôl					
4-ročné gymnáziá	9	59	679	1032	1711
8-ročné gymnáziá		7	24	250	311
561					
Stredné odb. školy	9	49	329	773	1102
Stredné odb. učil.	9	59	863	790	1653
Združené stredné školy	9	63	719	1189	1908
Spolu	43	254	2840	4095	6935

Počty škôl, tried a študentov v ESPAD2007

Typy škôl	Počty	Počty	Počty študentov		
	škôl	tried	Chlapci	Dievčatá	Spolu
Základné školy (9.triedy)	59	108	1090	1019	2109
4-ročné gymnáziá	9	79	693	868	1561
8-ročné gymnáziá		8	21	356	431
787					
Stredné odb. školy	13	71	644	749	1393
Stredné odb. učil.	15	125	1174	980	2154
Združené stredné školy	15	135	1447	1340	2787
Spolu	119	539	5404	5387	10791*

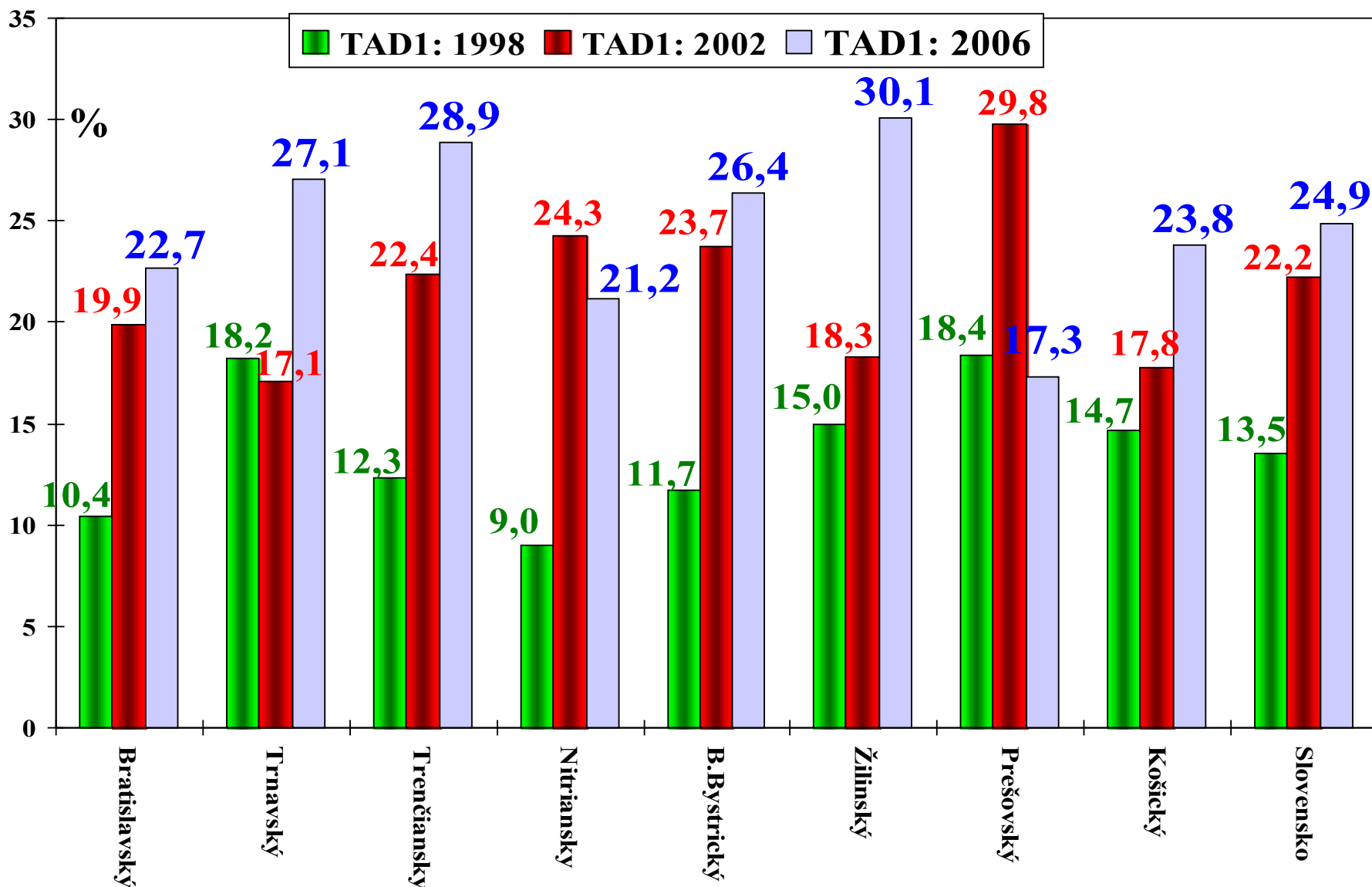
* Pozn.: V 31 prípadoch nebola informácia o pohlaví alebo o type školy

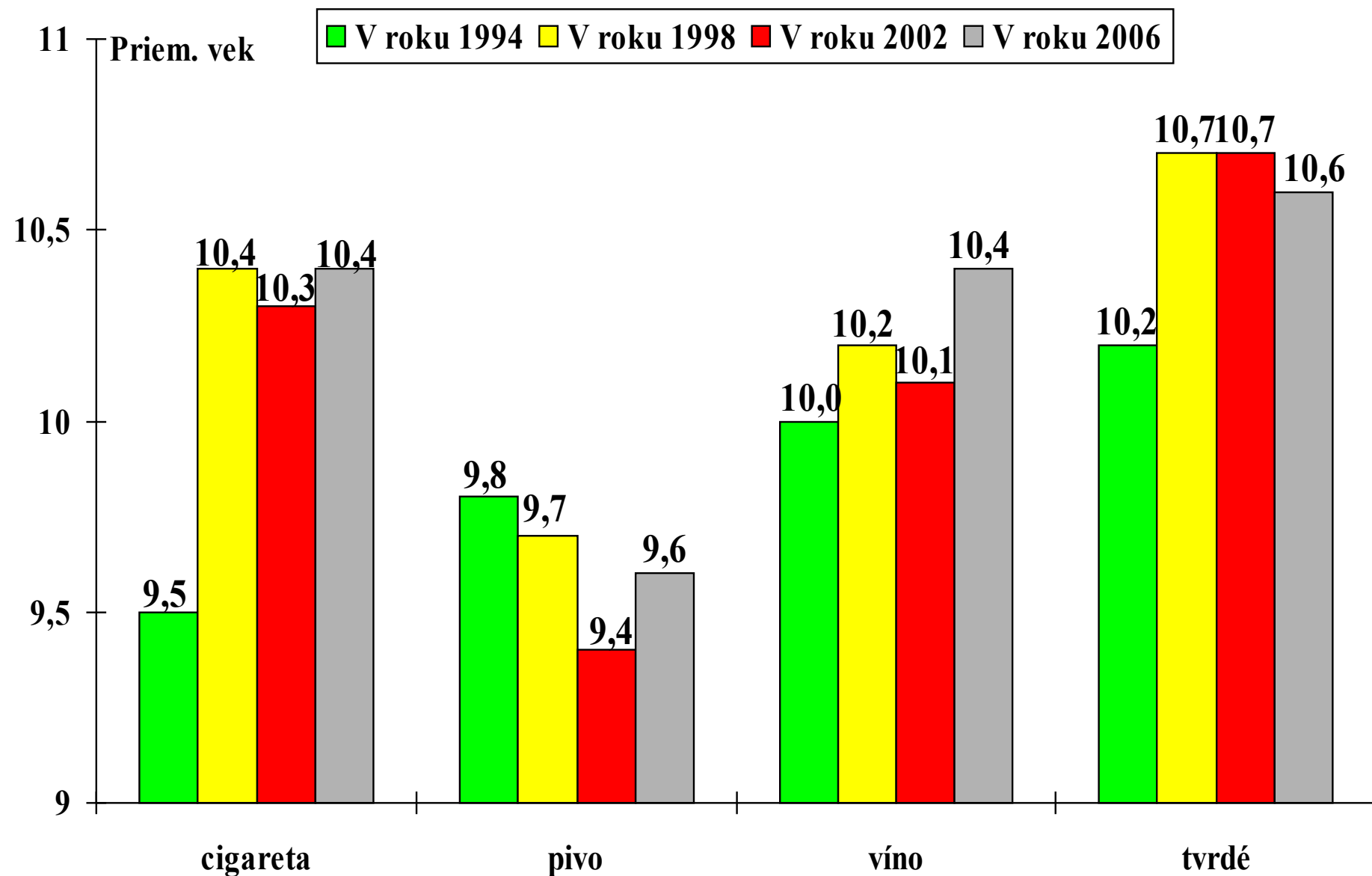
Prehľad niektorých výsledkov u žiakov ZŠ

Žiaci ZŠ v rokoch 1998 – 2002 a 2006:

(Už sa v živote aspoň raz podnapil/a)

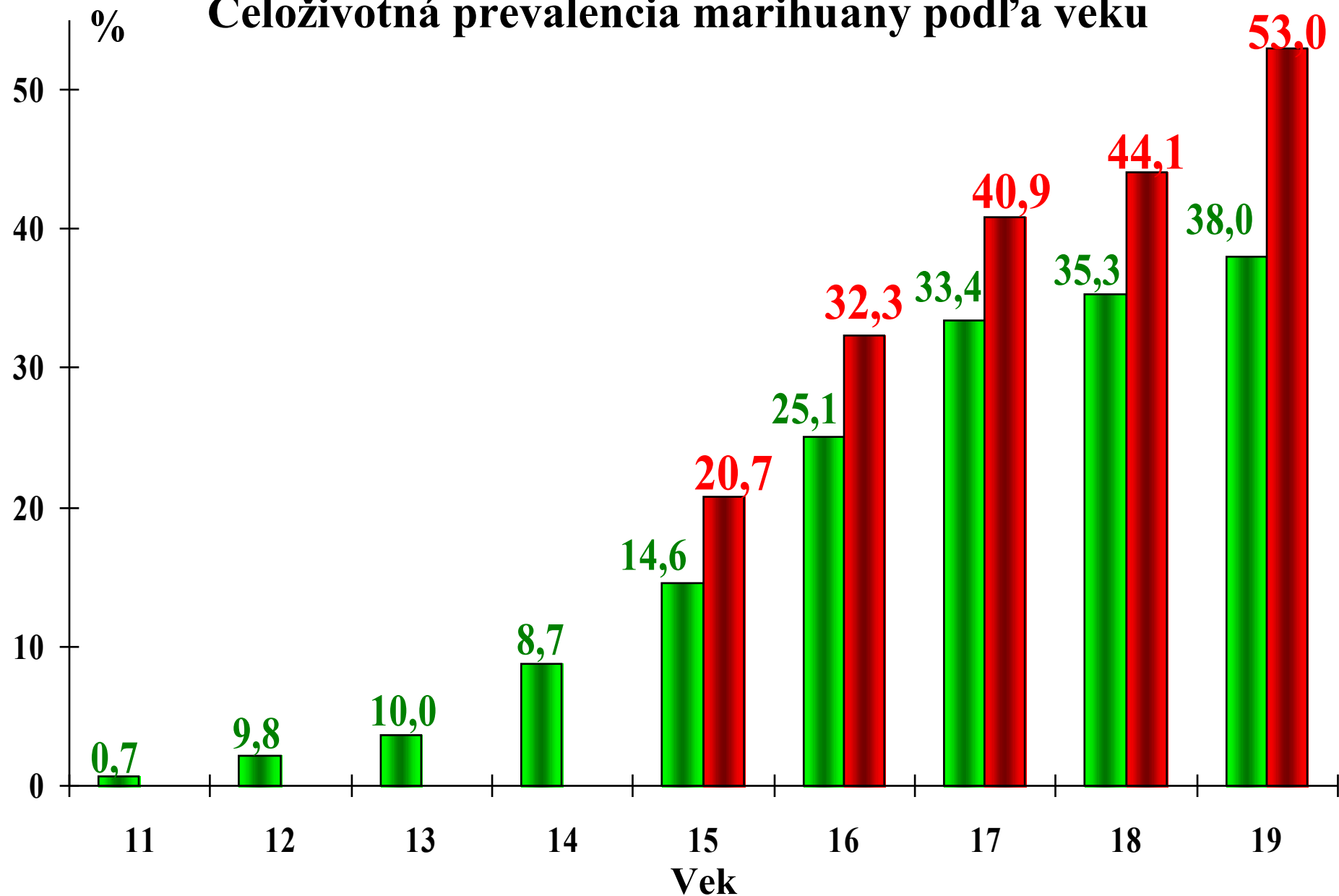

TAD1: Prvá skúsenosť s tabakom a alkoholom u 11-14 ročných žiakov ZŠ (1994-2006)

Výsledky TAD1 a TAD2 v roku 2006; a v ESPAD 2007:

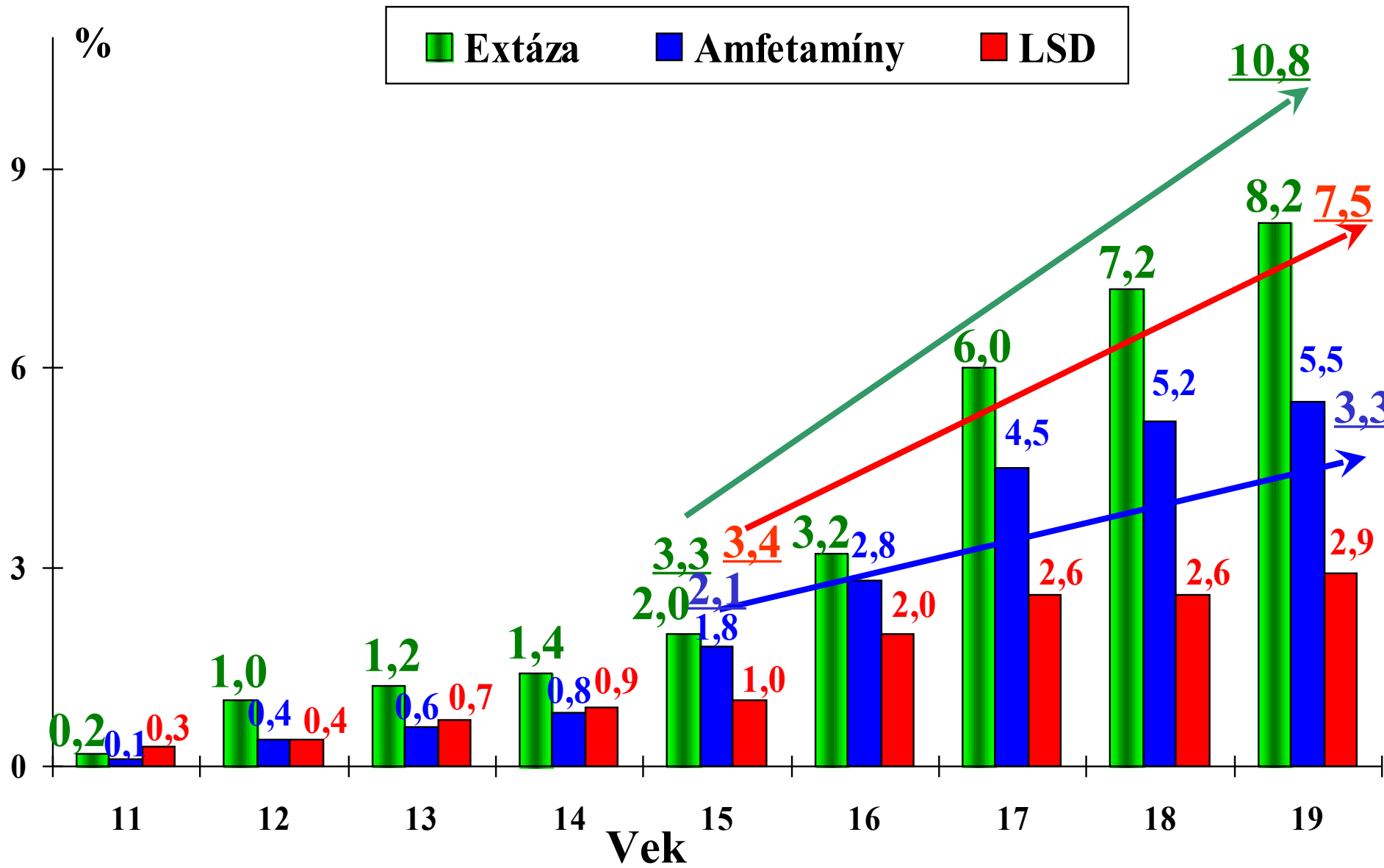
Celoživotná prevalencia marihuany podľa veku

Zdroj dát: NCPZ, CPLDZ, ŠZÚ SR; Spracovanie a grafika: A. Nociar

Výsledky TAD1 a TAD2 v roku 2006; a v ESPAD 2007:

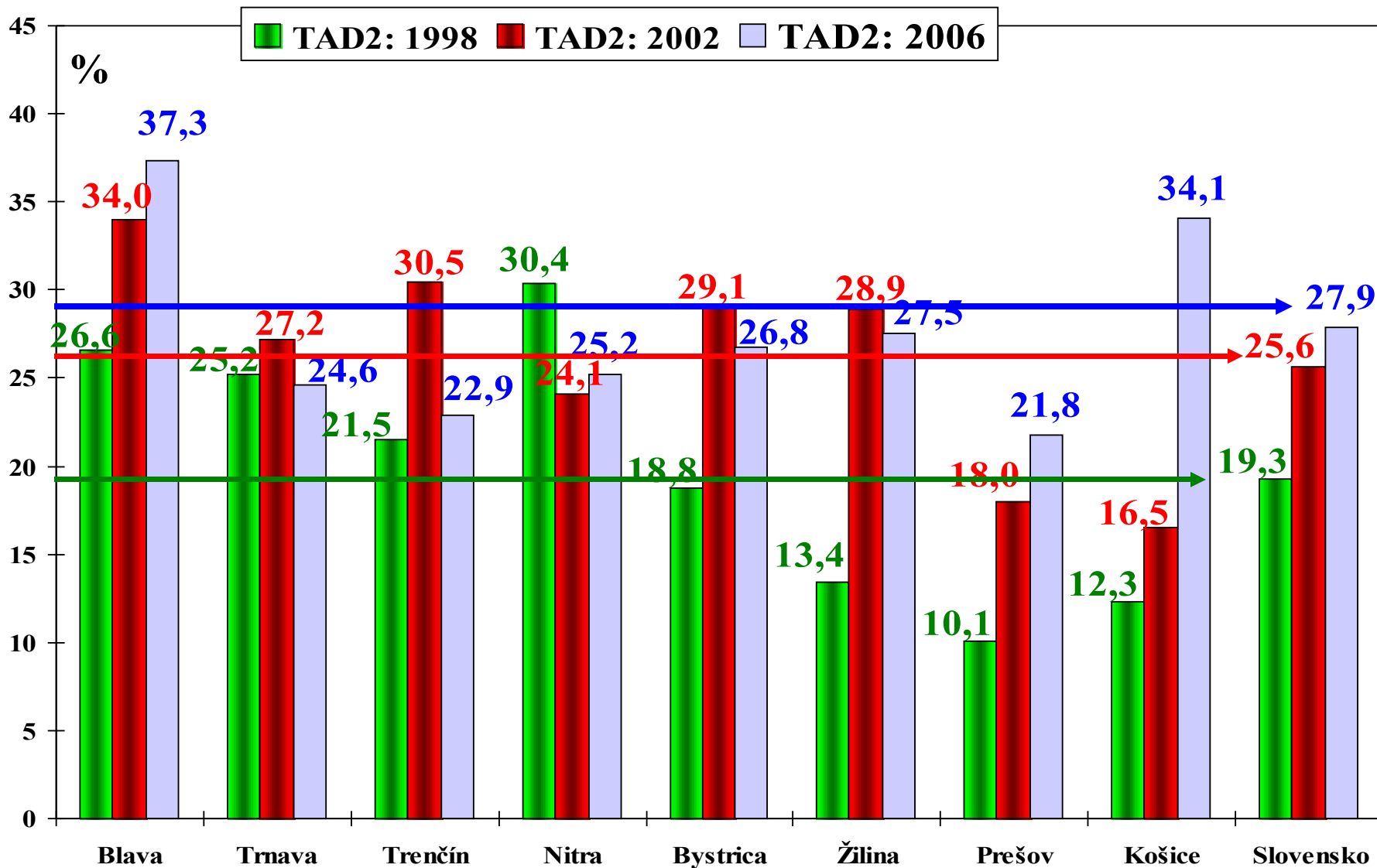
Celoživotná prevalencia 3 syntetických drog podľa veku

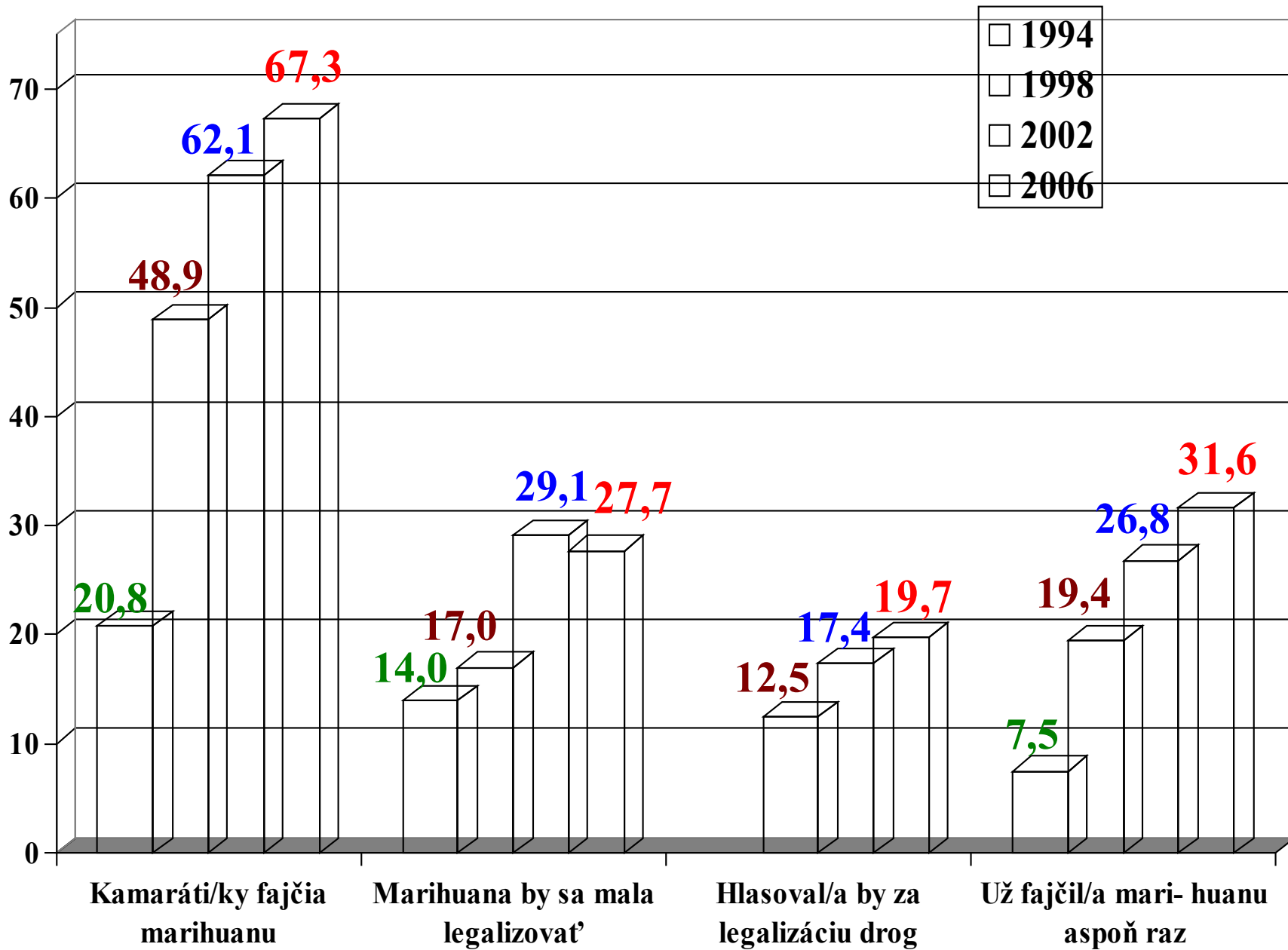
Zdroj dát: NCPZ, CPLDZ, ŠZÚ SR; Spracovanie a grafika: A. Nociar

Prehľad hlavných výsledkov u študentov SŠ

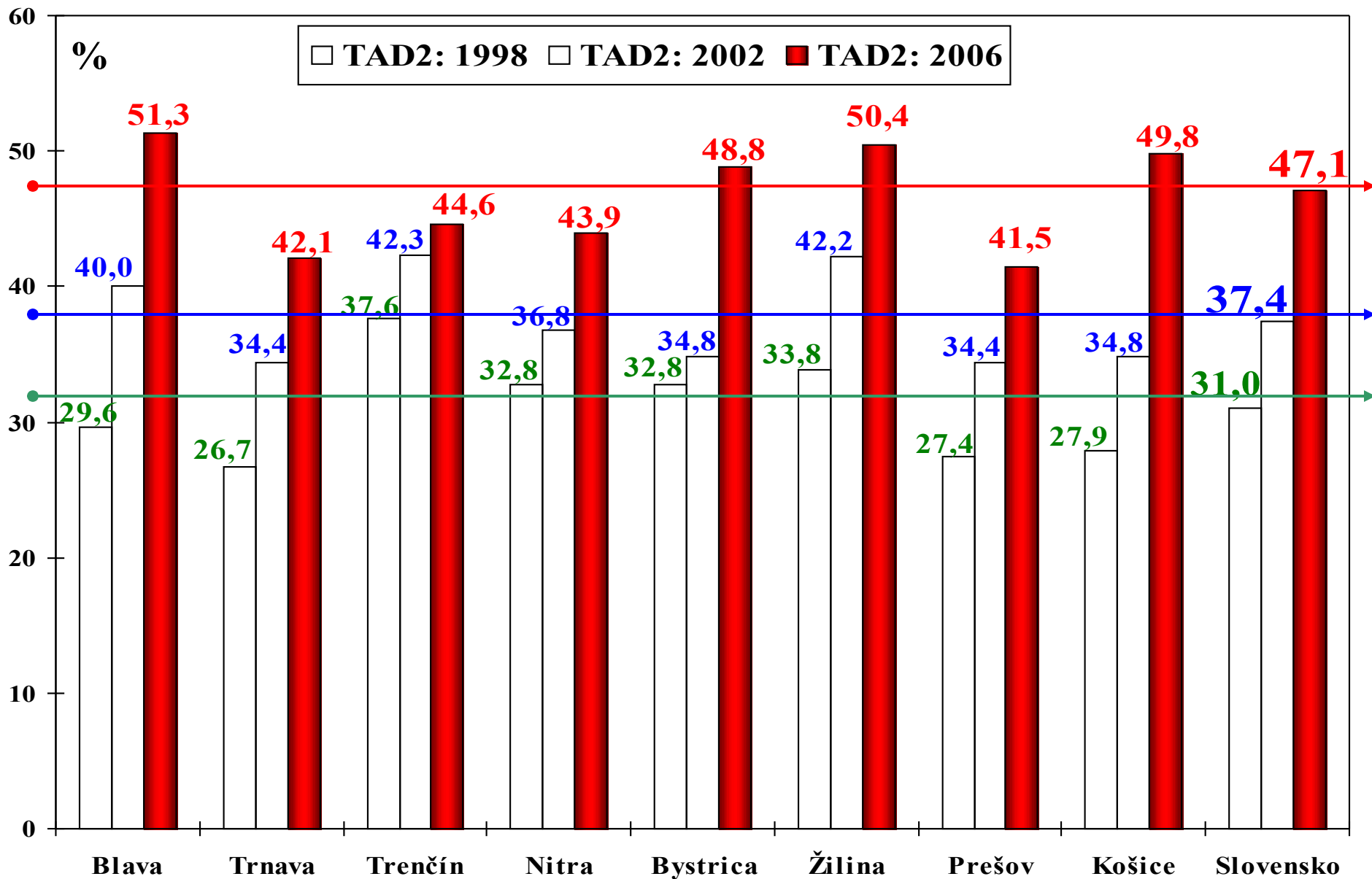
15-17 roční študenti SŠ v rokoch 1998 – 2006 podľa krajov:
(Už aspoň raz v živote vyfajčil/a marihuanu)

Študenti stredných škôl od roku 1994 do 2006: Marihuana a legalizácia drog

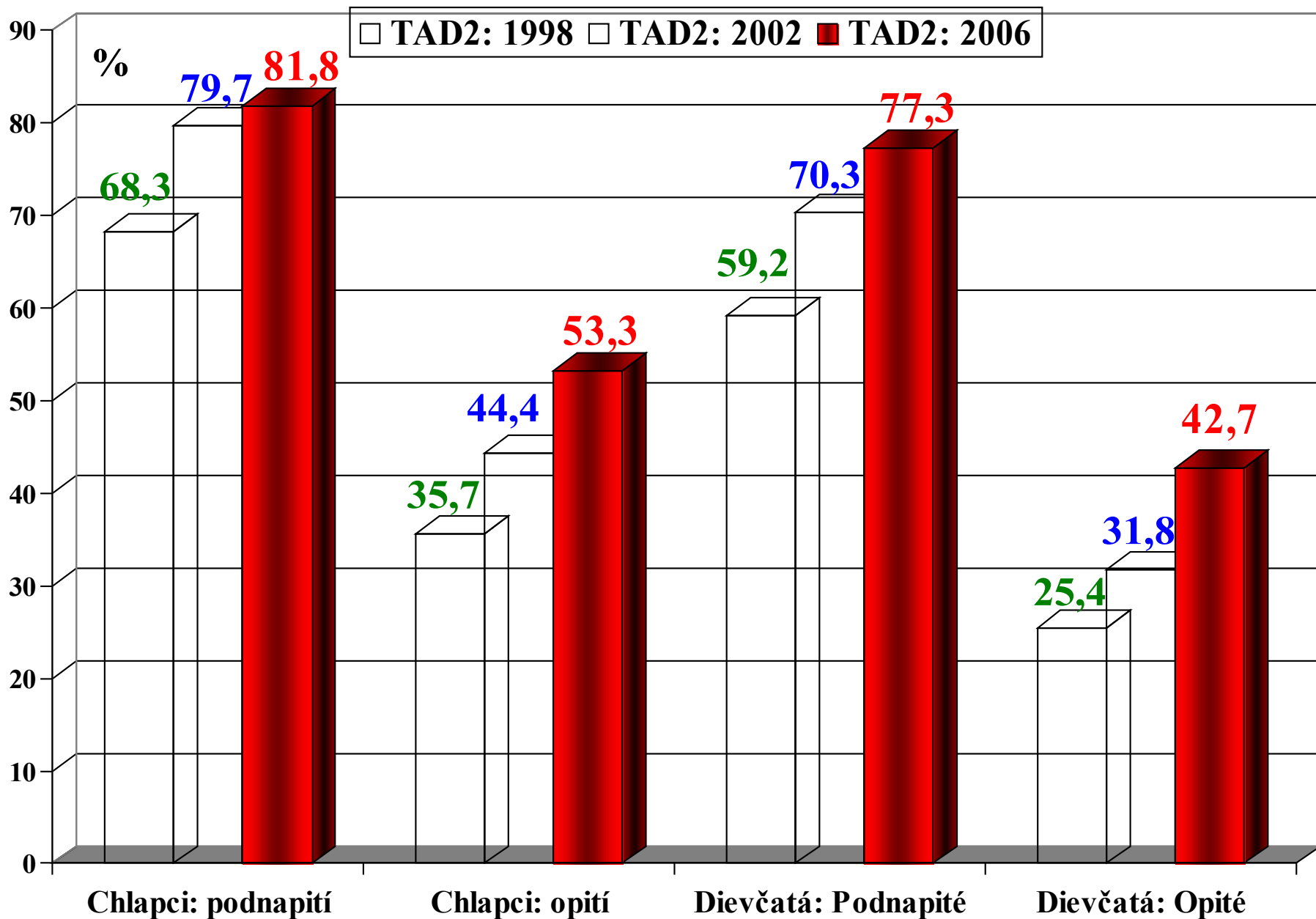
Študenti SŠ v TAD2 v 1998–2002–2006: Aspoň raz sa opil/a tak, že mal/a „okno“

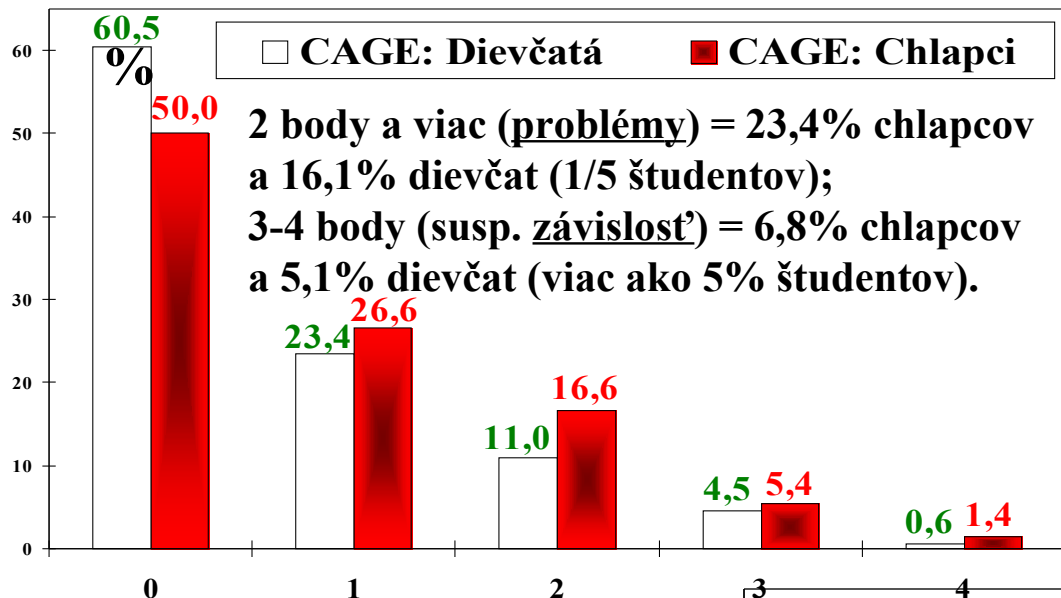
Osem krajov a Slovensko

Zdroje: ÚZV, NCPZ, ŠZÚ SR. Grafika: A. Nociar

Študenti SŠ v TAD2 v 1998 – 2002 – 2006: Aspoň raz podnapitost'/alebo opitost'

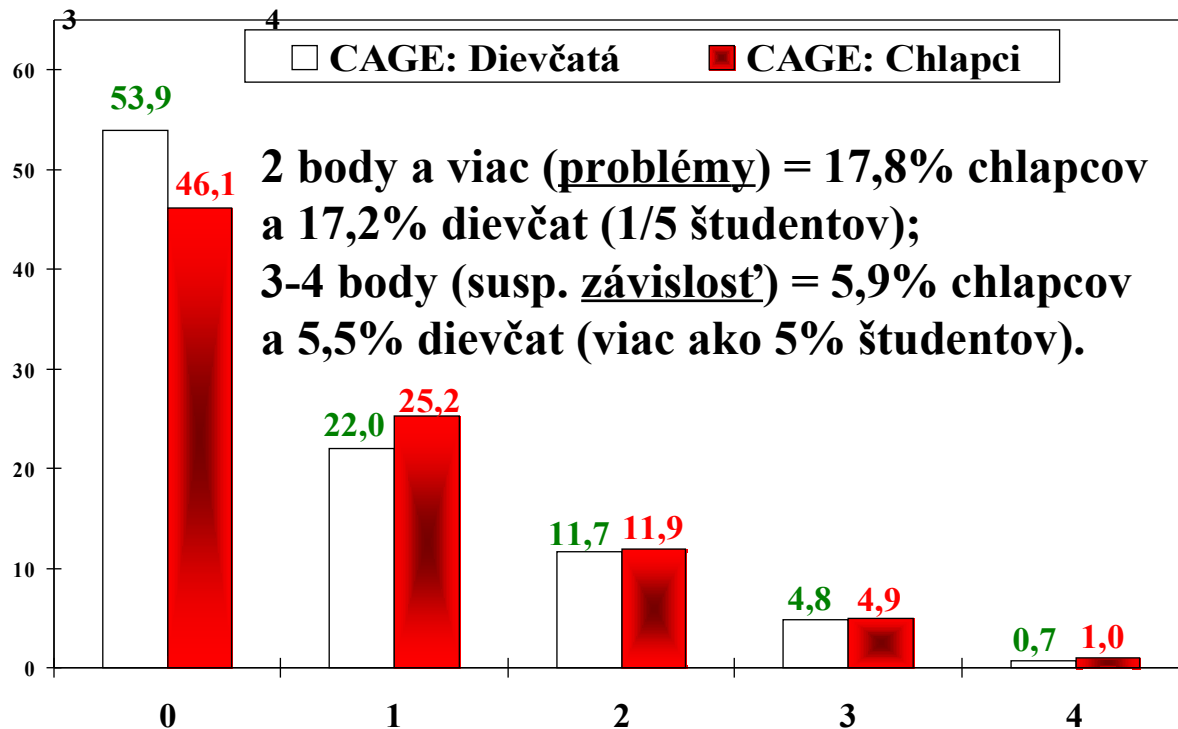

Škála CAGE u študentov stredných škôl na Slovensku

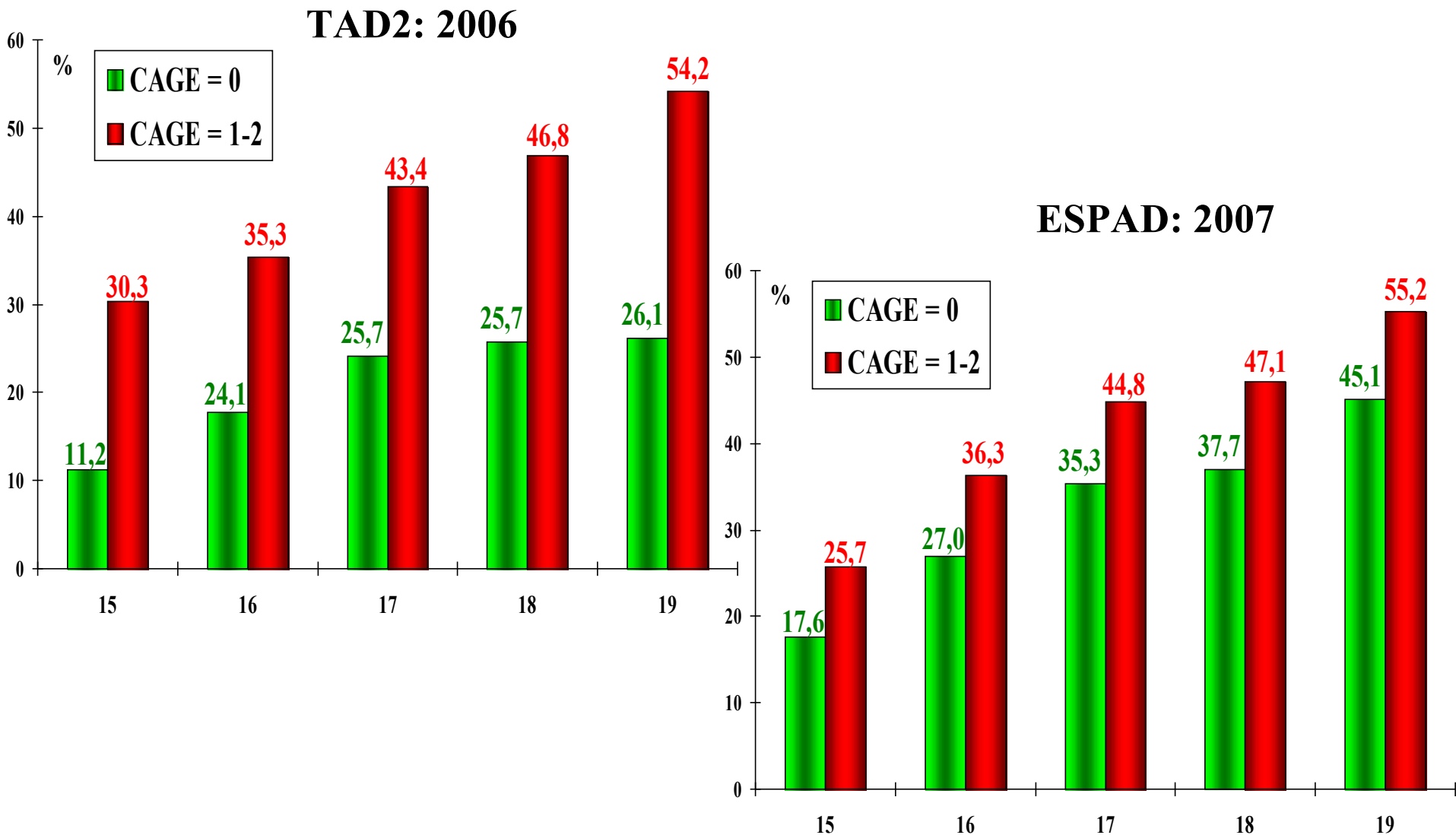

TAD: jar 2006

ESPAD: jar 2007

CAGE a TAD 2 v roku 2006; a ESPAD2007: Celoživotná prevalencia marihuany podľa veku

Koncept rizikového a škodlivého pitia

Podľa WHO:

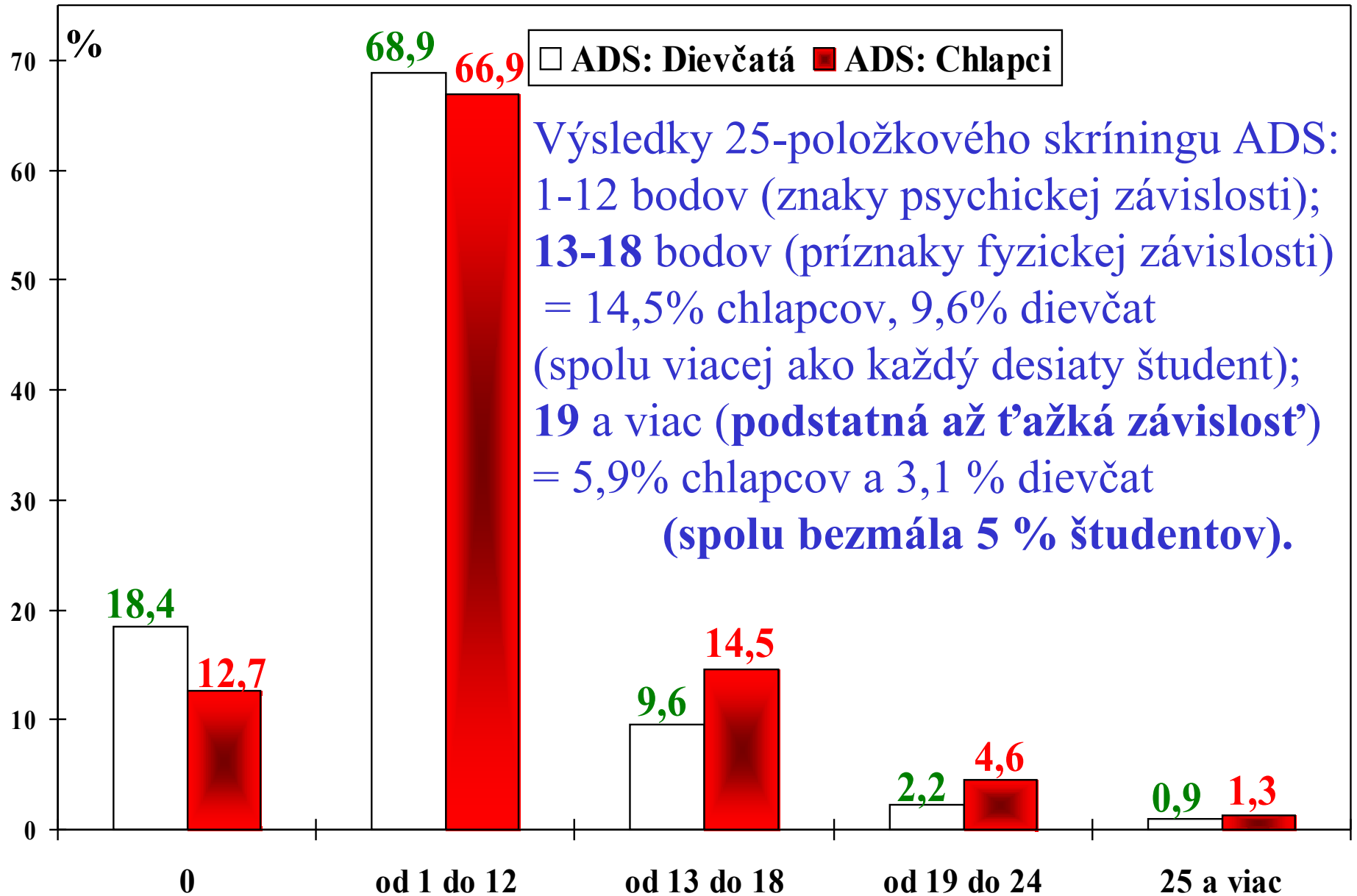
- Riziková spotreba pre ženy = 20 g alkoholu denne
- Pre mužov 40 gramov
- Škodlivé pitie pre ženy = 40 g a viac
- Pre mužov 60 g a viac

Údaje z ESPAD:

- Odhad z dňa pitia = 14 g pre dievčatá (s ADS=0)
- Pre chlapcov = 20 g
- Dievčatá so skóre ADS od 1 do 12 = 33 g
- Chlapci so skóre v ADS od 1 do 12 = 53 g
- D. s ADS > 13 = 69 g
- Ch.s ADS > 13 = 94 g

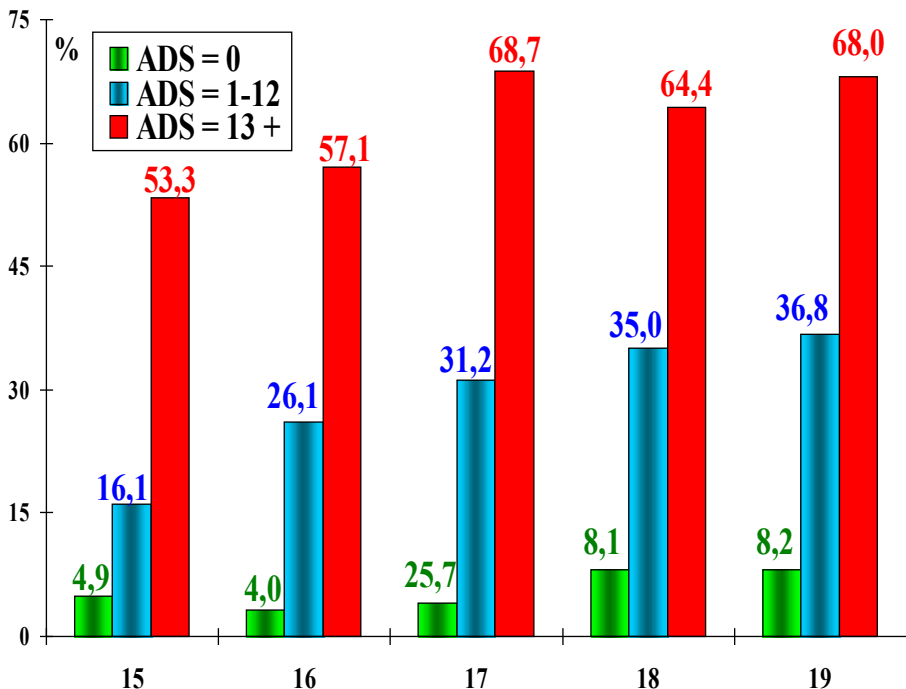
Spolu asi 25 % 15 – 19 ročných dievčat a asi 30 % chlapcov pilo na úrovni rizikového až škodlivého pitia v deň, keď pili

Výsledky v škále ADS u študentov SŠ na Slovensku: Jar 2006

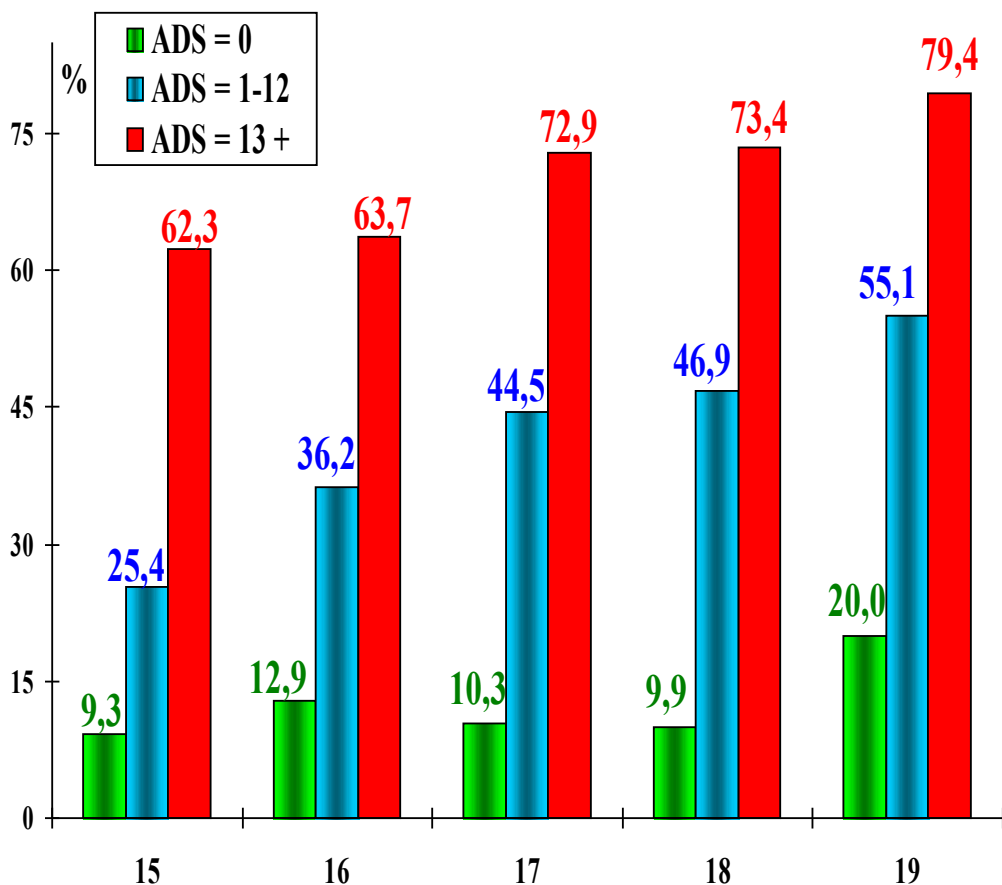

ADS a TAD 2 v roku 2006; a ESPAD v 2007 : Celoživotná prevalencia marihuany podľa veku

TAD2: 2006

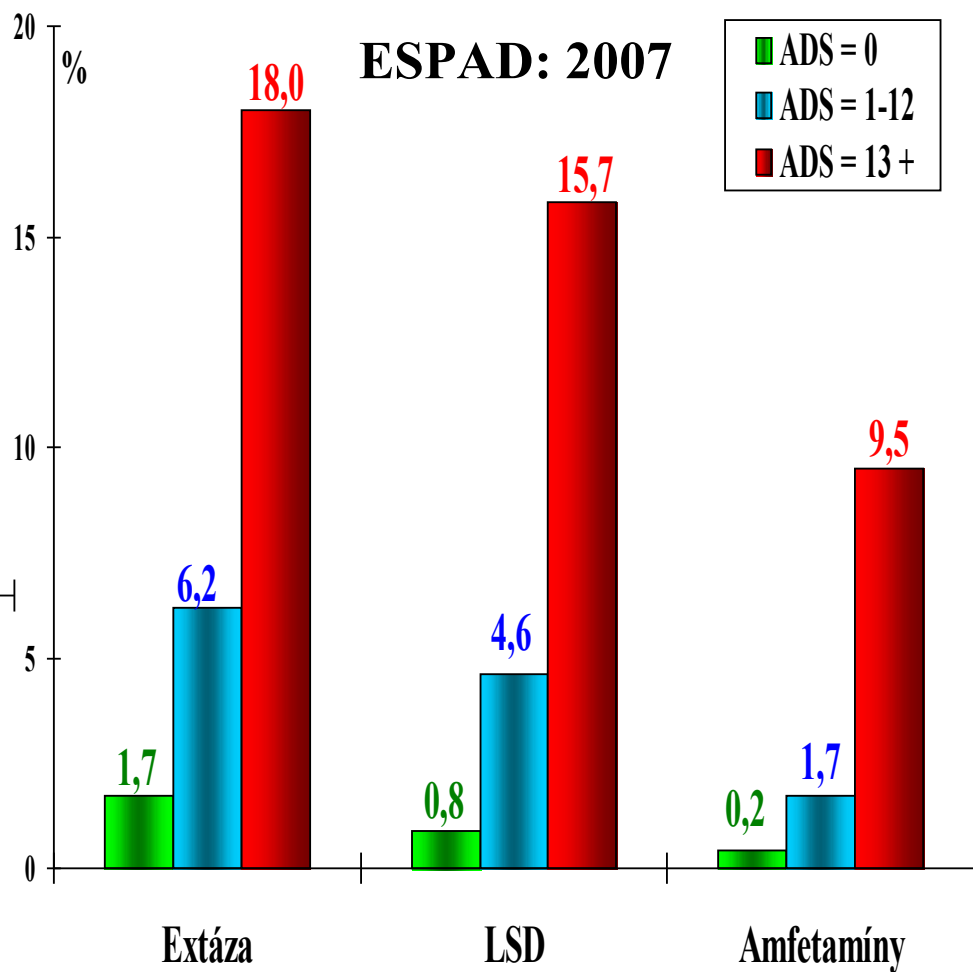
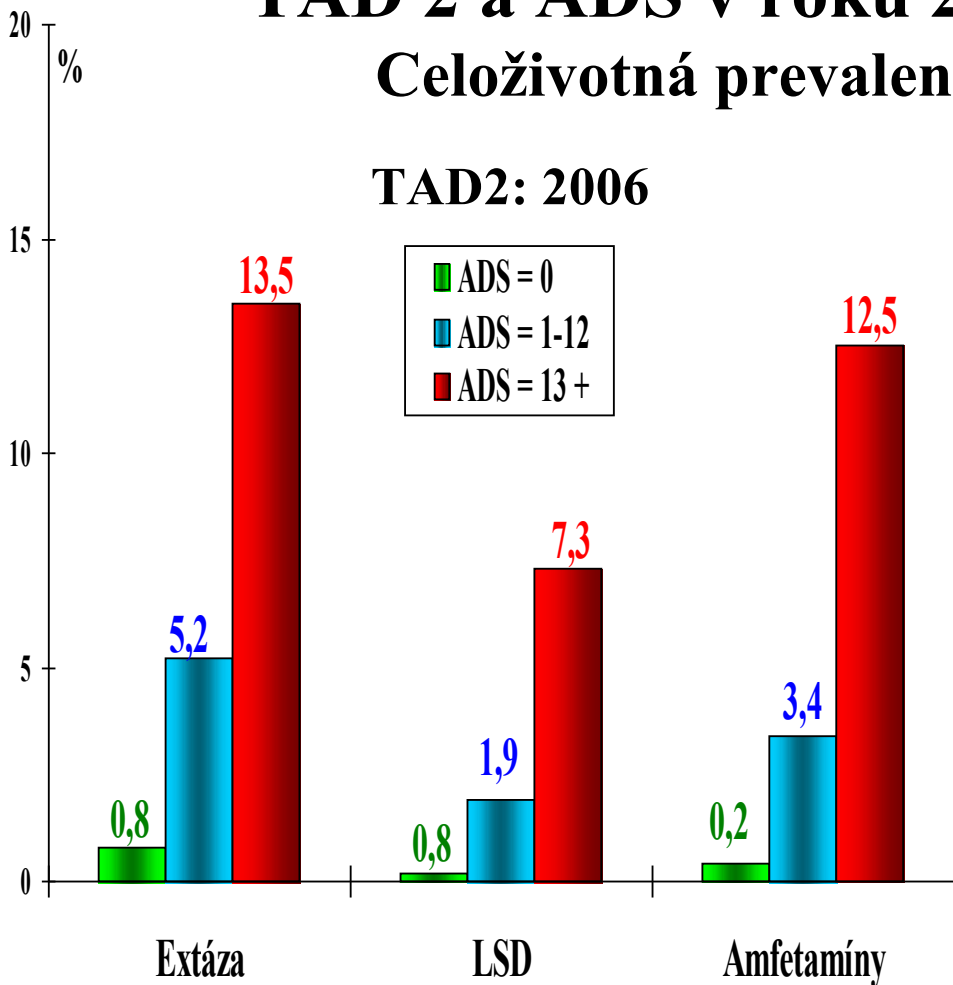

ESPAD: 2007

TAD 2 a ADS v roku 2006; a ESPAD v 2007 : Celoživotná prevalencia 3 syntetických drog

TAD2: 2006

➔ Čo s objektivitou a subjektivitou dáť?

Alebo: Aký je dnes vlastne status dáť u nás?

Minulosť epidemiológie drog (rel. dávna (do 1989), keď ešte tvrdé drogy boli „vo hviezdach“)?

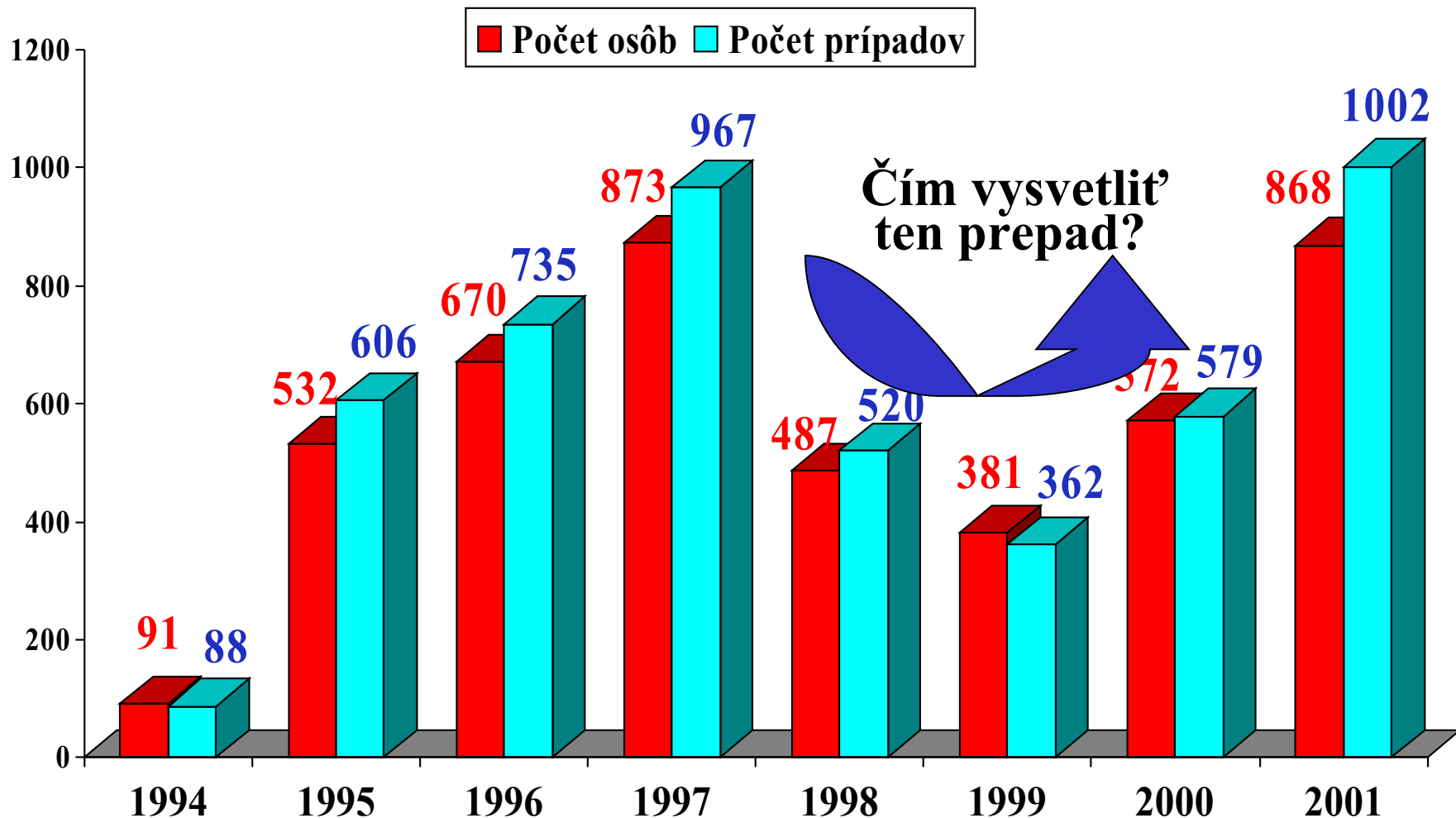

Minulosť epidemiológie drog (rel. nedávna (po 1995)), keď vznikol Výbor ministrov, jeho Gen.Sekret.; a DIS – NMCD?

Päť „zdravotníckych“ tzv. „key“ indikátorov, ale i dodatkové z „Law enforcement“ by mali ašpirovať na status „objektívnych“

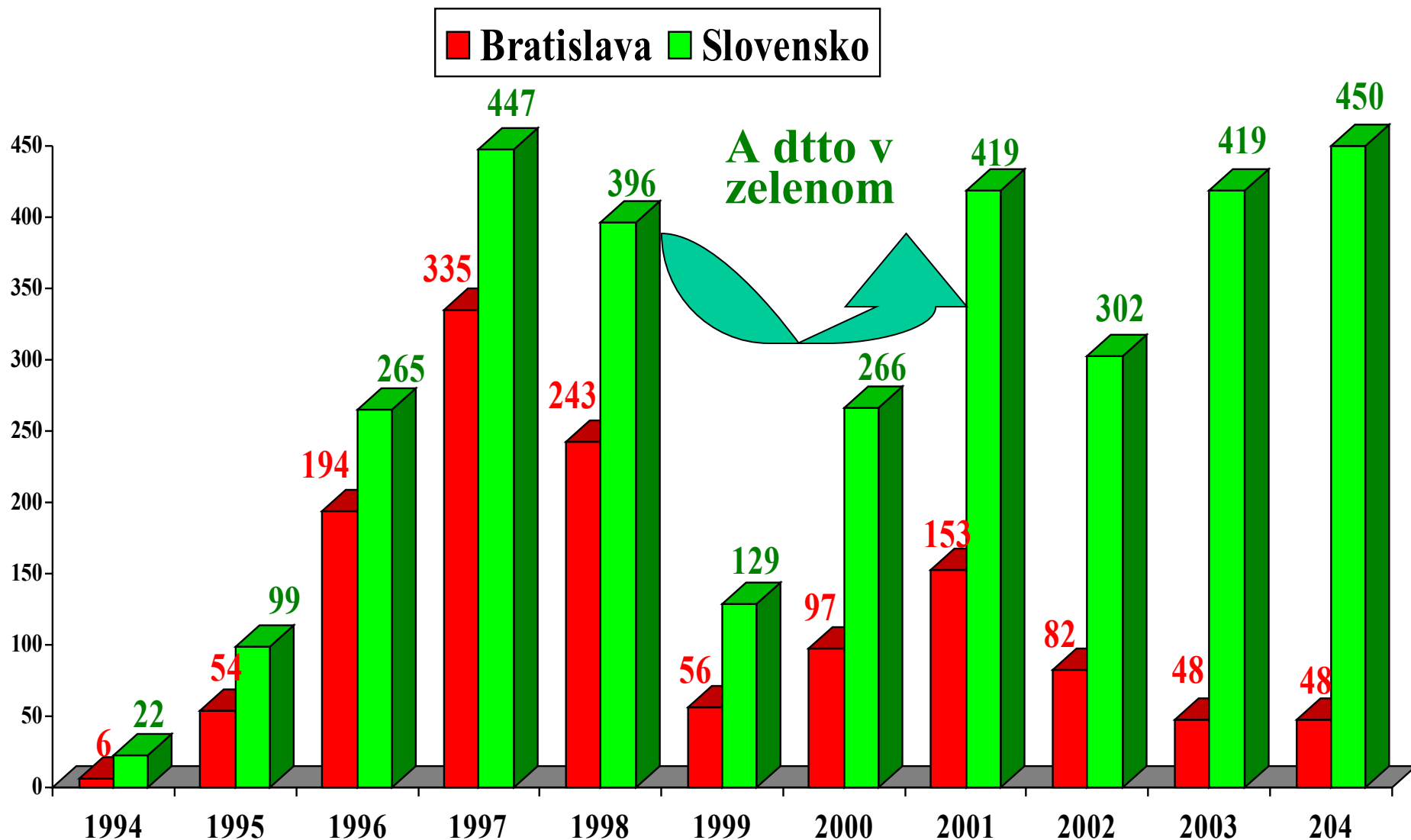
Objektívne zaevidované: Počty prípadov a počty osôb stíhaných pre trestné činy[§] súvisiace s drogami: 1994-2001

§ Pozn.: Trestné činy podľa § 187, 188, 188a. Pokles od 1998 - trestné kolégium Najvyššieho súdu SR zjednotilo výklad zákona pri aplikácii § 187, ods. 1 Tr. Zákona z 1. júna 1998

Zdroj údajov: NPJ PPZ SR. Spracovanie a grafika : NMCD

Objektívne zaevidované: Počty odsúdených pre trestné činy súvisiace s drogami: Slovensko 1994-2004

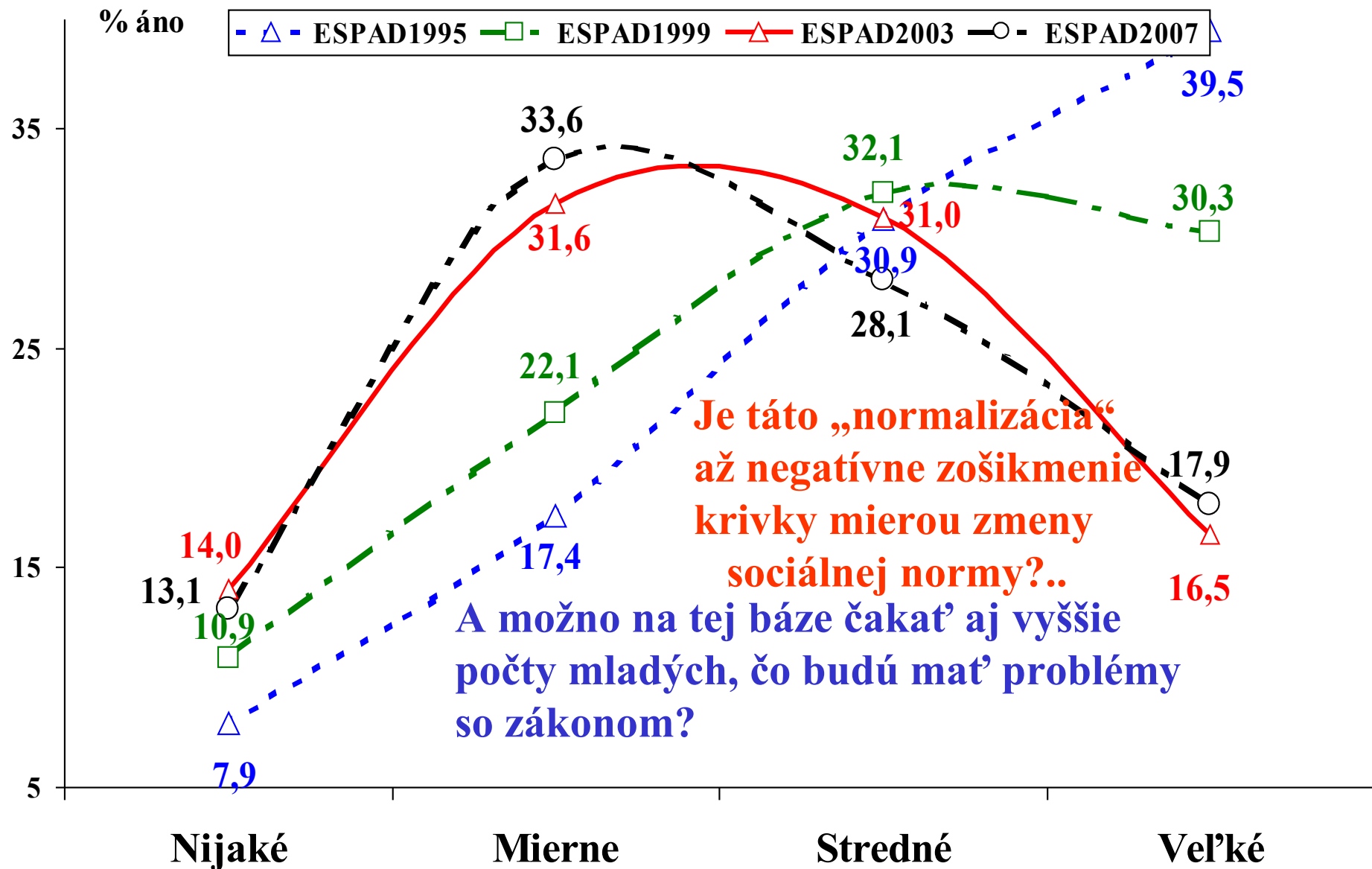
Samozrejme, že nám predošlé údaje niečo dávajú, no je ich status menej spochybniteľný, ako nasledujúcich?

- Rôzne INFO systémy existujú, ale čo nám vlastne hovoria ich údaje?
- *Udalosť sa odohrá, ale definujeme ju hneď po (ne)registrovaní: príklad „naháňania“ počtov prípadov...*
- Heisenbergovský princíp neurčitosti platí nielen pre elementárne častice, ale aj pre „elementy“ epidemiológie drog.
- Inými slovami, ťažko tu triangulovať, keď sa mení jav i prostriedky merania...
- ...a nakoniec sa stáva, že občas to vyzerá aj takto:

Subjektívne dané : ESPAD 1995 až 2003 u študentov SŠ v Bratislave

(Vnímané riziko občasného fajčenia marihuany u 15-16 až 18-19 ročných)

Sú NSD problém a ten platí len pre nás?

Vnímaná ľahkosť vs. ťažkosť dostupnosti drogy signalizuje úroveň jej ponuky a stupeň jej sociálnej akceptácie.

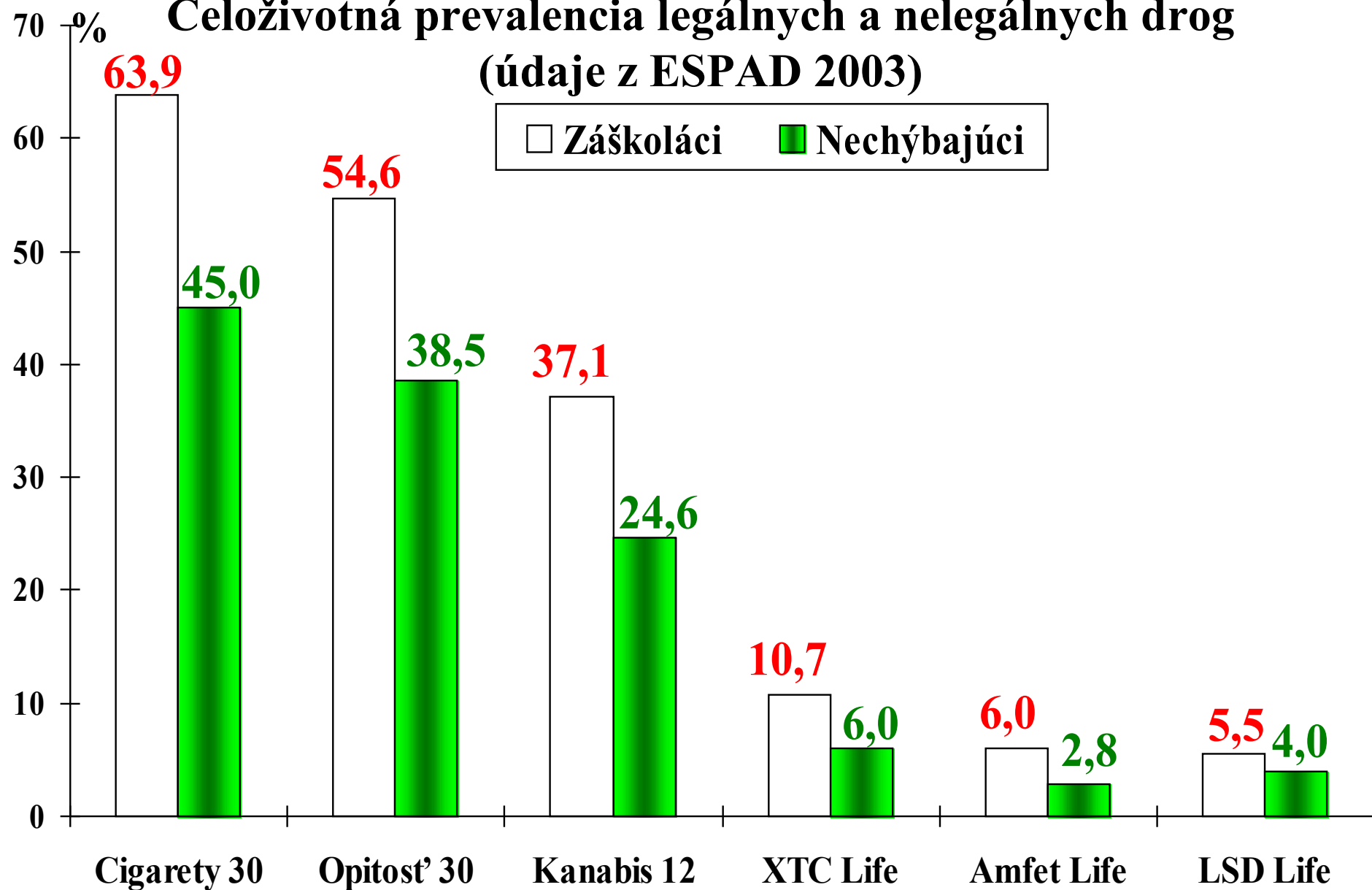
	Dostupnosť	<u>LSD a halucinogény</u>	Dostupnosť
Írsko	--	Česká republika	++
Anglicko	--	Slovensko	++
Taliansko	-	Chorvátsko	+
Švédsko	0	Slovinsko	++
Nórsko	+	Maďarsko	++
Fínsko	0	Litva	++
Dánsko	+	Estónsko	+++
Faerské ostrovy	0	Poľsko	++
Portugalsko	0	Ukrajina	+
Island	+		
Malta	0		
Cyprus	0		

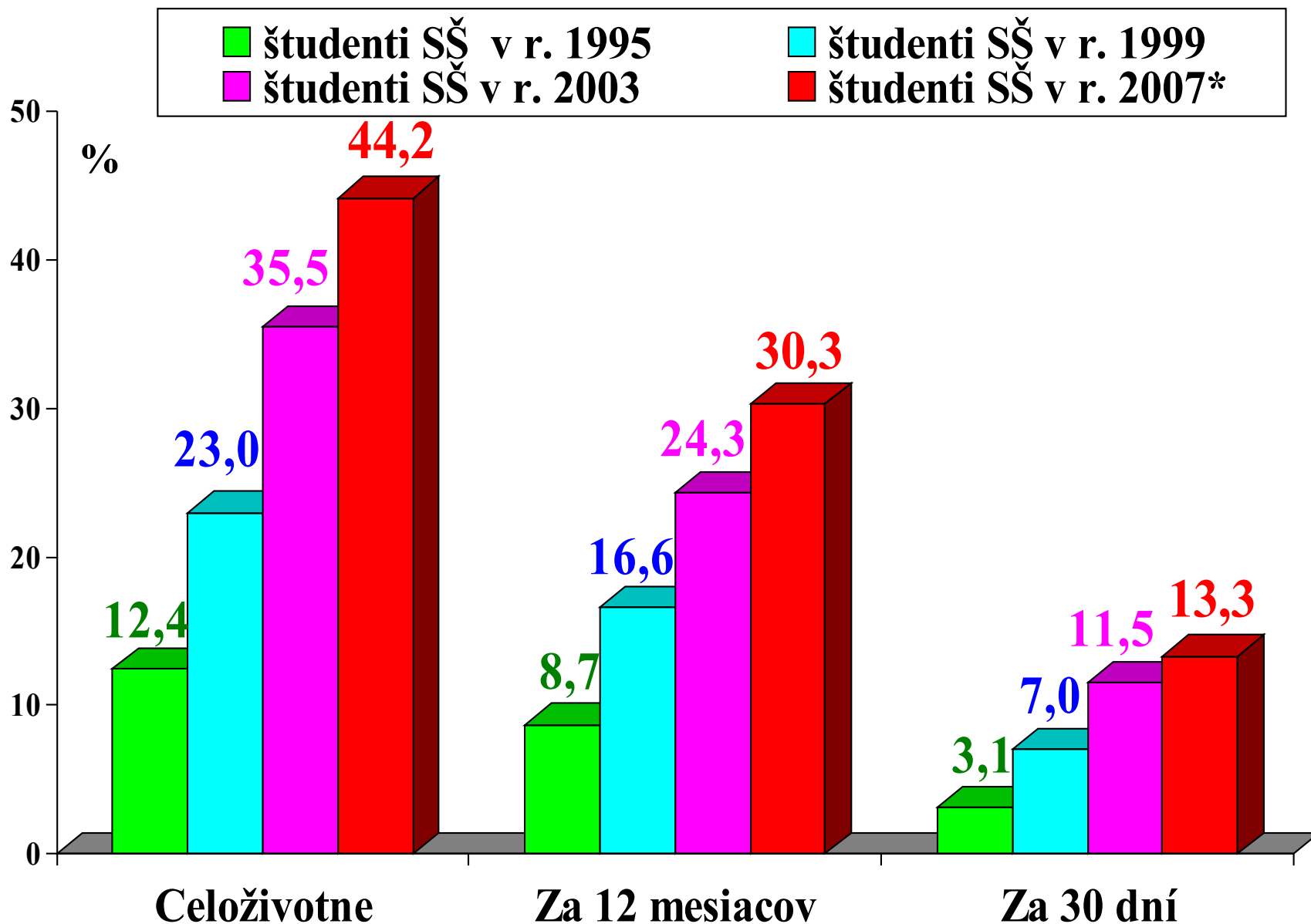
Zmeny v vnímanej dostupnosti po 4 rokoch

Záškolační (17-18) versus nechýbajúci za ostatných 30 dní

Celoživotná prevalencia legálnych a nelegálnych drog

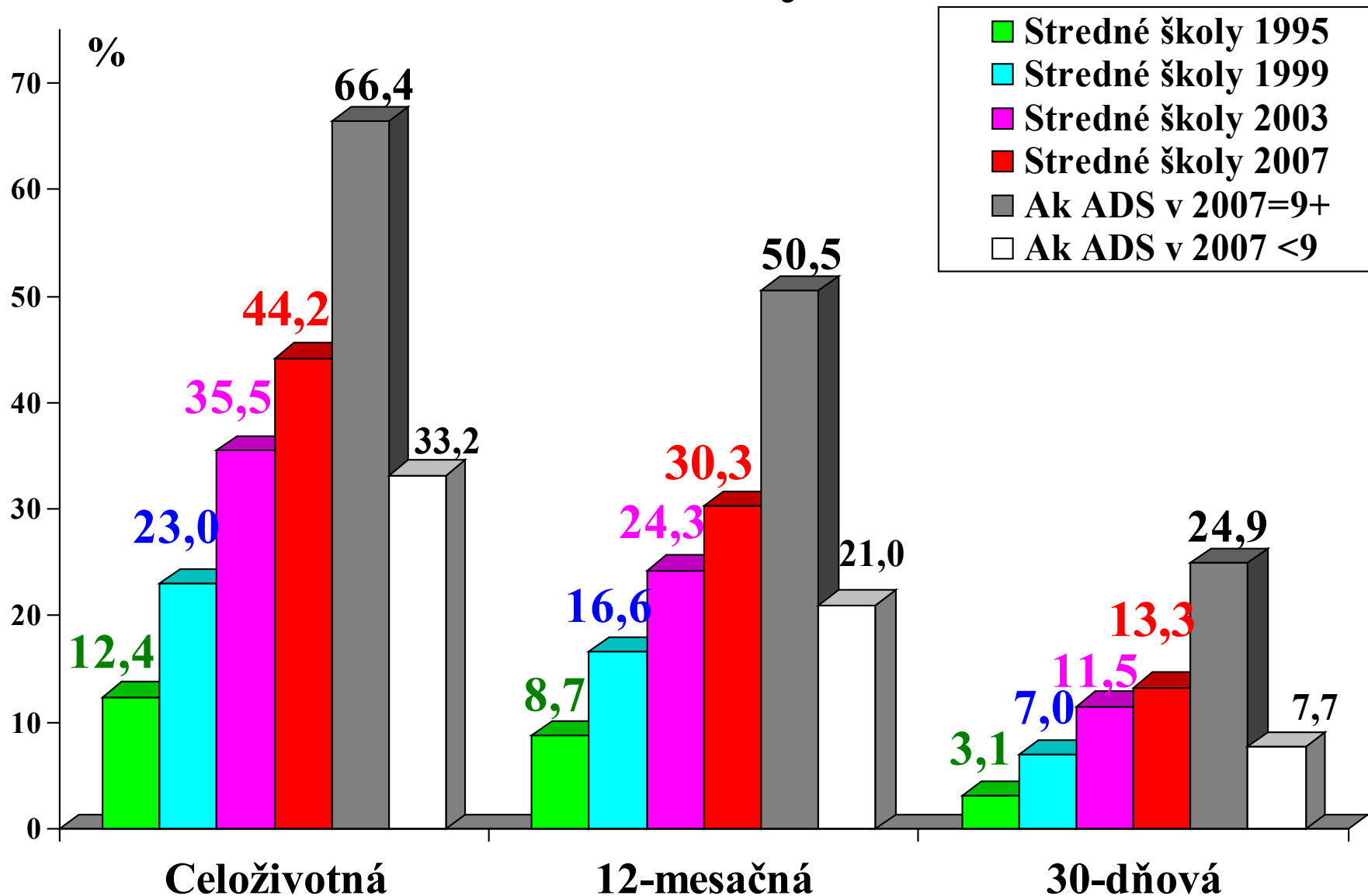
(údaje z ESPAD 2003)

**Súhrn výsledkov prieskumov u študentov SŠ v roku 1995 (n = 8 179),
 1999 (n = 7 975), 2003 (n = 11 287) a v roku 2007 (n = 8 706) na Slovensku**
 (Vyfajčenie 1 a viac cigariet z marihuany u 15 – 16 až 18 – 19 ročných)
 (Zdroje údajov: ÚZV, NCPZ, ŠZÚ SR. Spracovanie a grafika: A. Nociar)

Prevalencia marihuany; a ADS = 9+

HLAVNÝ ZÁVER:

Oba prieskumy s odstupom 4 rokov ukazujú ešte stále rast prevalencie väčšiny legálnych i nelegálnych drog

Ak majú prieskumy pokračovať, bude treba adekvátne inštitucionálne, ľudské aj finančné zdroje

Dnešné verzie dotazníkov sú medzinárodne porovnateľné

Výsledky majú využitie na národnej, medzinárodnej úrovni, aj v špecifických projektoch, ako PC preventívne programy

Závery a výsledky:

Výsledky u žiakov ZŠ aj v roku 2006 ukázali zhoršenie vo väčšine sledovaných ukazovateľov

Výsledky u študentov SŠ aj v rokoch 2006 a 2007 ukázali zhoršenie vo väčšine sledovaných ukazovateľov

Sledovanie súbežných premenných (syndróm závislosti) ukázalo dosť nepriaznivú situáciu u študentov SŠ.

Za pozornosť ďakuje: doc. PhDr. Alojz Nociar, CSc.